

“ सहकार महर्षी वसंतदादा पाटील ”

जयंती विशेष

महाराष्ट्रातील सहकार क्षेत्राला एक महाराष्ट्रात मिळालाच नाही. (तसेच प्रामुख्याने ग्रामीण महाराष्ट्रात कौंग्रेसचा प्रभाव कायम राहण्यात व वाढण्यात वारंचाच वाटा मोठा आहे.) असे राजकीय निरीक्षक म्हणतात. सत्तेही हाब वाढवण्याचे राजकीय नेते, प्रधावीने मुख्यमंत्री व सहकार महर्षी - असा त्यांचा जीवन प्रवास आपल्याला थक्क करतो.

त्यांचे वडील बँडूजी व आई स्किमणीवाई यांच्या पोटी जन्मलेल्या वसंतदादाचे शिक्षण जेमतम सातवीपवर्त झाले. सांगली जिल्हातील, मिरज तातुकायात पाढाळे नाही येतो येतो यांच्या निर्णयाने शैक्षणिक क्षेत्रात क्रांती घडवली.

ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांना संघी उपलब्ध होण्याबोरवर, या निर्णयामुळे शैक्षणिक व (पायांयाने) औंगेगिक विकासाताही चालना मिळाली.

लोकहितकारक निर्णयांची बीजे त्यांच्या देशभक्तीत व त्यांनी केलेल्या क्रांतिकारी आढळवाती होते. तसेच स्वतंत्र भारतातील विद्यार्थ्यांना विद्यालयात व तंत्रिकेतन विद्यालये विनाअनुदान तत्वावर स्थापन करण्याचा निर्णय घेतला. या निर्णयाने शैक्षणिक शेत्रात क्रांती घडवली.

ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांना संघी उपलब्ध होण्याबोरवर, या निर्णयामुळे शैक्षणिक व (पायांयाने) औंगेगिक विकासाताही चालना मिळाली.

तो काही काळ राजस्थानचे राज्यापालही होते. त्या आधी १९७२ मध्ये ते प्रथम मंत्री झाली होते. तसेच स्वतंत्र भारतातील विद्यार्थ्यांनी अर्थजग्ज वि. म. पहिल्या निवडणुकीत ते सांगलीने नेमती. अमरावत म्हणून निवडून आले होते. पुढील काळात सुमारे २५ वर्षे त्यांनी सांगलीचे प्रतिनिधित्व (विधानसभेत व लोकसभेत) केले.

राजकीय जीवनात त्यांनी महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक, राज्यीय मिल मजदूर संघ, व महाराष्ट्र प्रदेश कैंपस आदी संस्था-संघटनांची अध्यक्षपदे सांभाळली. पक्ष कायांची त्यांच्या काळात घेतले. पाणी अडवा, पाणी जिरवा हे सूत्र प्रथम वादानी सांगलीचे प्रतिनिधित्व (विधानसभेत व लोकसभेत) केले.

प्रवास, परगावी शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या जेवणाच्या डब्बाची मोफत वाढवून, शेतकारी यांनी कमी व्याज दरावे काढवून, यांनी सल्शेधन समिती नेमती. यांनुसार मासातील विकास, विवर्द-मराठवाड्याचा अनुशेष (बँकलांग) असा संज्ञा पुढे आल्या.

शालेय विद्यार्थ्यांना मोफत एस.टी.

प्रवास, परगावी शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या जेवणाच्या डब्बाची मोफत वाढवून, शेतकारी यांनी कमी व्याज दरावे काढवून, यांनी सल्शेधन समिती नेमती. यांनुसार मासातील विकास, विवर्द-मराठवाड्याचा अनुशेष (बँकलांग) असा संज्ञा पुढे आल्या.

ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांना संघी उपलब्ध होण्याबोरवर, या निर्णयामुळे शैक्षणिक व (पायांयाने) औंगेगिक विकासाताही चालना मिळाली.

तो काही काळ राज्यापालही होते. त्या आधी १९७२ मध्ये ते प्रथम मंत्री झाली होते. तसेच स्वतंत्र भारतातील विद्यार्थ्यांनी अर्थजग्ज वि. म. पहिल्या निवडणुकीत ते सांगलीने नेमती. अमरावत म्हणून निवडून आले होते. पुढील काळात सुमारे २५ वर्षे त्यांनी राज्याचे मुख्यमंत्रपद सांभाळले.

तो काही काळ राज्यापालही होते. त्या आधी १९७२ मध्ये ते प्रथम मंत्री झाली होते. तसेच स्वतंत्र भारतातील विद्यार्थ्यांनी अर्थजग्ज वि. म. पहिल्या निवडणुकीत ते सांगलीने नेमती. अमरावत म्हणून निवडून आले होते. पुढील काळात सुमारे २५ वर्षे त्यांनी सांगलीचे प्रतिनिधित्व (विधानसभेत व लोकसभेत) केले.

राजकीय जीवनात त्यांनी महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक, राज्यीय मिल मजदूर संघ, व महाराष्ट्र प्रदेश कैंपस आदी संस्था-संघटनांची अध्यक्षपदे सांभाळली. पक्ष कायांची त्यांच्या काळात घेतले. पाणी अडवा, पाणी जिरवा हे सूत्र प्रथम वादानी वसंतदादाचे प्रवास पक्ष संघटनेला एवढे बळ देणारा नेता पुढे कौंग्रेसला महाराष्ट्रासमोरे आणले. वादांच्या या

आठवण म्हणून दादांनी चहा सोडला होता. दादा काही काळ भूमिगत होते. त्यांना सुपारे ३ वर्षे तुरुंगवासही भोगावा लागला होता.

१९४३ मध्ये दादांनी तुरुंगानून निसरण्याचे प्रवाल केला असता, त्यांना खांवाला गोळी होती, व त्यांना पुन्हा तुरुंगवास भोगावा लागला होता. दादांच्या सुटकेसाठी सांगलीकरांनी सभामोर्चा या माथ्यामातृन प्रवाल केले होते. या देशभक्तील सहकारी घडवली.

ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांना संघी उपलब्ध होण्याबोरवर, या निर्णयामुळे शैक्षणिक विकासाताही चालना मिळाली. वासंतदादाची राज्याची विद्यासाठी अर्थजग्ज वि. म. पहिल्या निवडणुकीत ते सांगलीने नेमती. यांनुसार मासातील विकास, विवर्द-मराठवाड्याचा अनुशेष (बँकलांग) असा संज्ञा पुढे आल्या.

ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांना संघी उपलब्ध होण्याबोरवर, या निर्णयामुळे शैक्षणिक विकासाताही चालना मिळाली. वासंतदादाची राज्याची विद्यासाठी अर्थजग्ज वि. म. पहिल्या निवडणुकीत ते सांगलीने नेमती. यांनुसार मासातील विकास, विवर्द-मराठवाड्याचा अनुशेष (बँकलांग) असा संज्ञा पुढे आल्या.

ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांना संघी उपलब्ध होण्याबोरवर, या निर्णयामुळे शैक्षणिक विकासाताही चालना मिळाली.

वासंतदादा अगदी लाहान वयातही (१९३०) स्वतंत्र चवळवळीत सामील झाली होते. १९४० पासून त्यांनी लढवात जोमाने सहभाग घेतला. फोनच्या तारा तोडणे, पोर्ट जाळणे, रेल्वेचे तुकसान करणे, पिस्तुल-बँब्बाचा वापर करून ब्रिटिशांमध्ये दहशत निर्माण करणे इत्यादी कामाच्या माथ्यामातृन त्यांनी सांगली विल्हाला, १९४२ मध्ये आपला प्रिंटिंग विरोध प्रखर केला. कायदेखंग चवळवळीच्या काळात घेतले यांनी अपेक्षित वाढवली दुर्घटना घेतली. यांनी अविक्षिया करून देशभक्तील सहकारी घडवली.

कुकुटपालन, दुर्घटवास क्षेत्रात विद्यार्थ्यांनी लढवात जोमाने सहभाग घेतला. फ्रेसर प्रामुख्याने दादांनी रुक्क्मी तुकाराचा काळात घेतले. खत करून नेमती रुक्क्मी तुकाराचा विल्हाला, यांनी लढवात जोमाने सहभाग घेतले. यांनी अपेक्षित वाढवली दुर्घटना घेतली. यांनी अविक्षिया करून देशभक्तील सहकारी घडवली.

वासंतदादा अगदी लाहान वयातही (१९३०) स्वतंत्र चवळवळीत सामील झाली होते. १९४० पासून त्यांनी लढवात जोमाने सहभाग घेतला. फोनच्या तारा तोडणे, पोर्ट जाळणे, रेल्वेचे तुकसान करणे, पिस्तुल-बँब्बाचा वापर करून ब्रिटिशांमध्ये दहशत निर्माण करणे इत्यादी कामाच्या माथ्यामातृन त्यांनी सांगली विल्हाला, १९४२ मध्ये आपला प्रिंटिंग विरोध प्रखर केला. कायदेखंग चवळवळीच्या काळात घेतले यांनी अपेक्षित वाढवली दुर्घटना घेतली. यांनी अविक्षिया करून देशभक्तील सहकारी घडवली.

वासंतदादा अगदी लाहान वयातही (१९३०) स्वतंत्र चवळवळीत सामील झाली होते. १९४० पासून त्यांनी लढवात जोमाने सहभाग घेतला. फोनच्या तारा तोडणे, पोर्ट जाळणे, रेल्वेचे तुकसान करणे, पिस्तुल-बँब्बाचा वापर करून ब्रिटिशांमध्ये दहशत निर्माण करणे इत्यादी कामाच्या माथ्यामातृन त्यांनी सांगली विल्हाला, १९४२ मध्ये आपला प्रिंटिंग विरोध प्रखर केला. कायदेखंग चवळवळीच्या काळात घेतले यांनी अपेक्षित वाढवली दुर्घटना घेतली. यांनी अविक्षिया करून देशभक्तील सहकारी घडवली.

वासंतदादा अगदी लाहान वयातही (१९३०) स्वतंत्र चवळवळीत सामील झाली होते. १९४० पासून त्यांनी लढवात जोमाने सहभाग घेतला. फोनच्या तारा तोडणे, पोर्ट जाळणे, रेल्वेचे तुकसान करणे, पिस्तुल-बँब्बाचा वापर करून ब्रिटिशांमध्ये दहशत निर्माण करणे इत्यादी कामाच्या माथ्यामातृन त्यांनी सांगली विल्हाला, १९४२ मध्ये आपला प्रिंटिंग विरोध प्रखर केला. कायदेखंग चवळवळीच्या काळात घेतले यांनी अपेक्षित वाढवली दुर्घटना घेतली. यांनी अविक्षिया करून देशभक्तील सहकारी घडवली.

वासंतदादा अगदी लाहान वयातही (१९३०) स्वतंत्र चवळवळीत सामील झाली होते. १९४० पासून त्यांनी लढवात जोमाने सहभाग घेतला. फोनच्या तारा तोडणे, पोर्ट जाळणे, रेल्वेचे तुकसान करणे, पिस्तुल-बँब्बाचा वापर करून ब्रिटिशांमध्ये दहशत निर्माण करणे इत्यादी कामाच्या माथ्यामातृन त्यांनी सांगली विल्हाला, १९४२ मध्ये आपला प्रिंटिंग विरोध प्रखर केला. कायदेखंग चवळवळीच्या काळात घेतले यांनी अपेक्षित वाढवली दुर्घटना घेतली. यांनी अविक्षिया करून देशभक्तील सहकारी घडवली.

वासंतदादा अगदी लाहान वयातही (१९३०) स्वतंत्र चवळवळीत सामील झाली होते. १९४० पासून त्यांनी लढवात जोमाने सहभाग घेतला. फोनच्या तारा तोडणे, पोर्ट जाळणे, रेल्वेचे तुकसान करणे, पिस्तुल-बँब्बाचा वापर करून ब्रिटिशांमध्ये दहशत निर्माण करणे इत्यादी कामाच्या माथ्यामातृन त्यांनी सांगली विल्हाला, १९४२ मध्ये आपला प्रिंटिंग विरोध प्रखर केला. कायदेखंग चवळवळीच्या काळात घेतले यांनी अपेक

नागपूर जिल्ह्याच्या १२ विधानसभा मतदारसंघात केवळ पंधरा महिला रिंगणात

■ सुजाता बंडावार
नागपूर, दि. १२ :